

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата психологічних наук, доцента
Хуртенко Оксани Вікторівни на дисертаційну роботу
Дацкова Антона Володимировича на тему:
**« ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОСТЕКСТРЕМАЛЬНОЇ
АДАПТАЦІЇ УЧАСТНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ »,**
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних
наук за спеціальністю 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих
умовах»

Психологічні наслідки екстремальних впливів в бойових умовах проявляються у вигляді травматичного та посттравматичного стресу, що приводить до стійкої ситуаційної соціально-психологічної дезадаптації. Тому останнім часом предметом дослідження психологів усе частіше стає проблема адаптації особистості в екстремальних і постекстремальних умовах.

Вивчення дисертаційного дослідження вказує на те, що Антон Володимирович Дацков взявся вирішувати складну і водночас надзвичайно актуальну тему наукового дослідження – вивчення психологічних особливостей постекстремальної адаптації учасників антитерористичної операції.

Потрібно зауважити, що дисертант чітко визначив стратегію і тактику свого дослідження. Автором цілком коректно з наукової точки зору визначено об'єкт, предмет, мету дослідження та основні задачі, для виконання яких він виявив всі доступні резерви, обрав потрібні методи і оптимальний варіант наукового пошуку. У результаті проведеної роботи він отримав нові наукові результати, які розширюють та конкретизують відомі дані та надають їм дієвої функціональності.

Виходячи із проведеного дослідження, Дацковим А.В. уперше:

№ 5	Вх № 2426
29	06 2017 р.
ВІДДІЛ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІТСУ ім. Б.Хмельницького	

отримано нові результати, що характеризують особливості впливу мотиваційно-сислової сфери на перебіг посттравматичної адаптації особистості персоналу ДПСУ, що брали участь в АТО;

встановлено, що стан дезадаптації у післяекстремальний період осіб, що брали участь в антитерористичній операції, обумовлений деформацією їхньої мотиваційно-сислової сфери особистості;

доведено, що у континіумі стану «адаптація - дезадаптація» критичною точкою є «адаптаційна зона», пов'язана зі здатністю особистості знаходити оптимальний сенс життя на основі інтеграції екстремального смислового досвіду у систему життєвих смислів і цінностей у звичайних умовах.

Дисертаційне дослідження Дацкова А.В. вирізняється достатнім рівнем теоретичного узагальнення, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до вирішення наукового завдання.

Застосований методичний інструментарій представляє собою комплекс теоретичних і емпіричних методів, а також методів і методик психологічного дослідження, які характеризуються високою валідністю, надійністю та вірогідністю.

Вихідні методологічні позиції здобувача ґрунтуються на засадах радянської, української та зарубіжної психологічної науки, які в своїй основі представляють змістовний синтез засобів, методик, логіки, методів та прийомів дослідження.

У першому розділі – *«Теоретичний аналіз стану дослідженості проблеми адаптації у психології»* на основі змістовного аналізу наукових джерел здобувачем з'ясовано, що проблема адаптації є однією з найважливіших для психологічної науки, що не зважаючи на фундаментальне значення адаптації у загальній системі наукового знання про людину, досі недостатньо розроблена проблема стану дезадаптації в екстремальних і постекстремальних ситуаціях, а також не існує цілої і завершеної концепції та єдиної думки про суть адаптації і дезадаптації.

У другому розділі – «Вплив мотиваційно-сислової сфери на посттравматичну адаптацію комбатантів» автором обґрунтовується, що мотиваційно-сислова сфера особистості є основною у визначенні стану адаптації і дезадаптації у постекстремальний період життєдіяльності. Проаналізовано чинники, що обумовлюють стан адаптації та дезадаптації особистості. Зауважено, що зміна особистісних цінностей, смислів передбачає критичну (екстремальну) ситуацію у життєдіяльності особистості.

У третьому розділі – «Емпіричне дослідження впливу мотиваційно-сислової сфери комбатантів на їхню посттравматичну адаптацію» здобувачем подано логіку, програму та результати емпіричного дослідження, що дозволил Дацкову А.В. виявити взаємозв'язок мотиваційно-сислової сфери особистості комбатанта зі станом його адаптації у постекстремальний період. Автором дослідження емпірично встановлено стан адаптації комбатантів у післяекстремальний період; виявлено взаємозв'язок стану адаптації у післяекстремальний період з особливостями мотиваційно-сислової сфери особистості.

У цілому, результати, отримані дисертантом, відрізняються науковою новизною, мають відповідне теоретичне і практичне значення.

Детальний аналіз дисертаційного дослідження Дацкова А. В. свідчить про ерудицію та обізнаність автора в галузі проблем психології діяльності в особливих умовах, про вміння застосовувати методи теоретичного аналізу, а також психологічні методи експериментального дослідження для успішного вирішення визначених завдань наукового дослідження.

У публікаціях в повному обсязі відображено основні аспекти і результати дисертаційного дослідження. Зміст автореферату відображає основний зміст дисертації.

Дисертаційний матеріал викладений достатньо аргументовано та послідовно, його вирізняє чіткість задуму, якісний теоретичний аналіз, аргументованість висунутих тез, обґрунтованість зроблених висновків,

здобутих у самостійному емпіричному пошуку, що відповідає вимогам ВАК України щодо кандидатських дисертацій.

Не зважаючи на велику кількість переваг роботи, що подана до захисту, є ряд певних побажань та зауважень, а саме:

- у п. 1.1, де автор дає визначення поняттю адаптації за Гансом Сельє, на нашу думку, було б доцільним дати більш детальну характеристику кожної зі стадій психологічного стресу, а не лише їхні дефініції;

- на сторінці 59 автор зауважує, що вивченням питання синтезу різних поглядів на явище мотивації займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, але не приводить посилання на конкретних авторів;

- на сторінці 89 автор приводить посилання на дослідження М.Яницького, результати якого, на нашу думку, доцільно представити у вигляді графічної моделі для кращого наочного сприйняття матеріалу;

- у дослідженні автора приймали участь військовослужбовці, які були розподілені на дві групи. На сторінці 89 автор зауважує, що розподіл на контрольну та експериментальну групи здійснювався за спеціально визначеними критеріями, але не вказує, за якими конкретно. Хотілося б розуміти, які вихідні позиції обрав дисертант при обґрунтуванні цих критеріїв, чи, можливо, користувався власними авторськими дослідженнями для розподілу груп дослідження;

- результати дослідження, представлені у таблицях 3.2, 3.3, 3.5 та 3.6 доцільно представити у вигляді рисунків;

- потребує уточнення семантика деяких визначень, представлених у дисертації, а саме на сторінці 107 - «L-смишли» та «D-смишли». Незрозуміло, чи це власне визначення автора, отримане в ході дослідження, чи такі формулювання запозичено у певного автора, але в такому разі дисертант не здійснює на нього посилання.

Але викладені зауваження, в переважній більшості мають дискусійний характер і не зменшують науково-теоретичної і практичної значущості

дисертаційного дослідження. Дисертація є завершеною працею, що містить нові науково-обґрунтовані результати.

За актуальністю, науковою новизною, обґрунтованістю, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертація відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Дацков Антон Володимирович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.09 – психологія діяльності в особливих умовах.

Офіційний опонент

доцент кафедри теоретико-методичних основ фізичного виховання

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

кандидат психологічних наук, доцент

О. В. Хуртенко

Головний відділ кадрів

"23" 06 2017